

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

II. Vtrum Gratia habitualis ex suo conceptu specifico, ac differentiali sit
participatio diuinæ naturæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

ctis constat Deum iustificare de facto peccatores infusione gratiæ, & donorum. Quapropter etiam remissio peccatorum formaliter fieret per aliquid extrinsecum peccatori; nempe per decretum condonatum Dei, non inde concluderetur iustificationem impij, qualem docemur in sacris litteris, & qualis in eisdem intelligitur, esse aliquid purè extrinsecum iustificato secundum suum conceptum adæquatum. Verùm quæst. 9. ostendetur, neque ipsam peccatorum remissionem formaliter sumptam fieri posse per aliquid purè extrinsecum, neque eam comparari cum remissario, sicut comparatur offensa cum offenso, aut offensus humana cum offendente; sed potius sicut comparatur, & offensa cum ipso offendente, quem proculdubio immutat intrinsecè; & offensus cum ipso offenso, cui certissime ea est intrinseca.

Art. 2. Quod, præter alia, quæ producentur in ea quæstione, colligitur ex eodem illo testimonio Psalmista, à quo dicuntur beati, quorum remissa sunt iniquitates: id est ablata quoad reatum, & permanentiam habitualem; & quorum tecta sunt peccata, id est ita compensata quoad actus peccaminosos præteritos (quos, fieri iam non potest, non præteruisse, & non adesse reipsa in scientia Dei) ut perinde adsint in ea scientia quoad omnes effectus emanabiles ex ipsis, atque si reipsa Deus esset obliuis eorum, essentque aspectui Diuino imperuia sub velamine eos tegente, & occultante, quæ est expositio Augustini, & aliorum ibidem. Colligitur, inquam, quia impossibile profus est beatum esse aliquem per aliquid purè extrinsecum sibi. Necessè siquidem est, ut beatus melius habeat in se intrinsecè, quam miser, utque ipsi insit beatitudo, nec fieri potest, ut quisquam transeat de misero in beatum eodem profus modo manens in se intrinsecè antea, & postea. Ergo si is, cui remissa sunt iniquitates, & tecta peccata, eo ipso est beatus, eo ipso est immutatus, & melius habens in se intrinsecè.

Ad 4. Cognitiones humanas, etiam quæ veræ sunt quoad substantiam, inscit sæpè falsitas quoad modum, deludente phantasia alias voluntariè, alias inuoluntariè, & faciente apprehendere minus nota ad modum notiorum, minus placencia ad modum eorum, quæ magis placent; abientia ad modum præsentium; & sic de aliis. Ex quo ulterius prouenit, ut sæpè varientur affectus humani nulla existente in rebus variatione, utque ametur tanquam pater, aut filius, aut innocens, qui talis non est, & cognoscitur non esse, apprehenditur tamen ad instar talis. Huiusmodi defectus non cadit in Deum; qui necessariò habet cognitiones, & affectus expertes falsitatis non minus quoad modum, quam quoad substantiam. Quare Deum non imputare alicui amplius peccatum, quod fecit, aut reputare ad iustitiam opus bonum, quod fecit, perinde valet, atque Deum abolere, & auferre reipsa peccatum, atque inducere reipsa iustitiam, idemque suo modo dicitur de acceptatione, & occultatione. Testimonia igitur obiectionis expriment cognitiones, affectusque diuinos ad modum humanorum, sed subintelligenda est exclusio humanarum imperfectionum: sicut cum dicitur Deum irasci, compati, gratificari, & similia.

R.P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

QVÆSTIO II.

Vtrum Gratiæ habitualis ex suo conceptu specifico, ac differentiali sit participatio Diuina natura?

IDEVR non esse. 1. Quia res omnes creatæ essentialiter sunt participationes diuinae naturæ. Sunt enim essentialiter participationes diuinae perfectionis, quæ est natura Dei. Ergo gratiæ non conuenit participatio diuinae naturæ ex suo conceptu specifico, sed ex conceptu generico, & communi rebus omnibus creatis.

2. Participatio naturæ diuinae habetur per similitudinem cum Deo. Similitudo autem perfecta cum Deo non habetur nisi in patria, iuxta illud 1. Ioan. 3. 2. *Cum apparuerit, similes ei erimus*: imperfecta verò similitudo est communis omnibus creaturis. Quia omnes factæ sunt ad representandam Diuinitatem, & specialiter ipse homo factus est ad imaginem, & similitudinem Dei. Nulla igitur similitudo, & participatio naturæ Diuinae pertinet ad conceptum specificum gratiæ.

3. Ut gratia constitueretur in sua specie per participationem naturæ diuinae, oporteret eam participare secundum prædicata propria, & specialia solius Dei. Quia nequit gratia differre ab omnibus aliis distinctis ab ipsa per participationem prædicatorum Dei, quæ sunt ipsi Deo communia cum aliis rebus. Eadem namque prædicata essent gratiæ etiam communia cum aliis rebus. Prædicata autem propria, & specialia solius naturæ diuinae sunt esse à se, esse æternam, immensam, &c. quæ formaliter, ut talia, patet à nulla re creatâ participari posse. Nulla igitur participatio naturæ Diuinae potest constituere gratiam in suo conceptu specifico ultimo.

4. Possibilis est substantia intellectualis creatæ essentialiter impeccabilis, & sancta, cuius proinde proprietas primaria connaturalis esset gratiæ habitualis. Proprietates autem, præsertim primariæ connaturales unicuique substantiæ, sunt participationes eiusdem secundum naturam ipsius, ut calor ignis, humiditas aeris, & sic de aliis. Ergo gratia non est potius participatio naturæ diuinae, quam creatæ.

5. Id magis participat naturam diuinam, quod magis accedit ad illam, estque maioris perfectionis. Lumen autem gloriæ, & vnio hypostatica accedunt magis ad Deum, quam gratia habitualis, eandemque superant perfectione. Ergo participatio naturæ Diuinae est magis propria luminis gloriæ, & vnionis hypostaticæ, quam gratiæ habitualis. Eodem pertinet possibilem esse diuinitus aliam gratiam sanctificantem perfectiorem secundum speciem, quam quæ de facto datur. Illi enim magis, & maior participatio naturæ diuinae conueniret. Non ergo ea pertinet ad conceptum specificum, & ultimam rationem differentialem gratiæ habitualis, quæ datur de facto.

Art. 1. Resp. Certum est gratiæ sanctificanti conuenire specialem aliquam participationem naturæ diuinae, iuxta illud 2. Petri 1. 4. *Per quem maximâ, & pretiosa nobis promissa donauit, ut per hæc efficiamini diuinae consortes natura.* Pro cuius rei intelligentia sciendum est, naturam cuiusque rei, quod ad præsens atinet, sumi tripliciter. Primo, physice pro principio motus, & quieris. Secundo metaphysice pro essentia,

seu primo prædicato cuiusque rei constitutio eiusdem in se, & discretio ab omnibus aliis. Tertiò ethice, seu moraliter, pro dispositione, & inclinatione ad operationes morales. Prima, & secunda significatio naturæ prævalent in scholis Philosophicis, & inde in Theologicis quoque. Vnde effectum est, vt Scholastici non pauci conati sint magnis impensis vtramque, vel alteram earum significationum accommodare testimonio Diui Petri.

Art. 2. Aliæ longè mens est Sanctorum Patrum, qui dum loquuntur de hominibus, & moribus humanis, vt loquitur ibi Apostolus, maximè verò dum illum eius locum exponunt, intelligunt nomine naturæ dispositionem, & inclinationem ad operationes morales; & bonam naturam dicunt, sicut, & animam bonam, cuius est bona dispositio, & inclinatio ad operandum honestè, malam verò, cuius est praua dispositio, ac inclinatio. Quapropter perinde est apud ipsos, hominem per dona Dei fieri participem naturæ diuinæ, atque fieri participem sanctitatis, & bonitatis moralis diuinæ. Pro ista significatione naturæ, & participationis, atque consortij naturæ diuinæ, quæ est obuia, & valde frequens apud Sanctos Patres, videri possunt àquinus versatis quamplura eorum conspicua testimonia apud Ripaldam tom. 2. disp. vltima, tota sect. 7. & 9.

Art. 3. Hunc esse legitimum sensum intentum ab Apostolo Petro colligitur apertè ex eius contextu. Præmittit enim in periodo immediatè antecedenti: *Omnia nobis diuina virtutis sua, qua ad vitam, & pietatem donata sunt.* Et similiter subiungit: *Efficiamini diuina consortes naturæ, fugietes eius, qua in mundo est, concupiscentia corruptionem.* Quibus duabus donorum Dei conditionibus auertentium à malo, & promouentium in bono, absonanter proculdubio interiret aliquid diuinæ naturæ consortium, quàm quod in participatione diuinæ sanctitatis, atque ad omnem honestatem dispositionis, & determinationis situm est. In eadem morali significatione vsurpatur natura 16. Esther 6. cum dicitur de delatoribus, ac insidiatoribus nequam: *Dum aures principum simplices, & ex sua natura alios estimantes, callida fraude decipiunt.*

Art. 4. Verùm pro assensu, & legitimitate huius interpretationis nihil efficacius esse potest, quàm vt tota ea epistola legatur attentè. Nihil enim aliud in ea agitur, quàm vt ratione donorum gratiæ attollantur mentes fidelium ad imitationem diuinitatis, moreque diuinos, iuxta illud Matthæi. 5. 48. *Estote ergo vos perfecti, sicut, & pater vester celestis perfectus est.* Ioan. 3. 7. *Filioli nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est, sicut, & ille (Deus) iustus est,* atque totum illud caput est eandem in rem valde locuples. Concinit, quod dicitur ibidem cap. 2. 29. *Scitote quoniam, & omnis, qui facit iustitiam, ex ipso natus est.*

Art. 5. Congruit etiam proportionaliter gratiæ iustificanti, qua sumus filij Dei, illud ex Euangelio Ioan. 8. 39. *Si filij estis Abrahæ, opera abrahæ facite.* Eiusmodi sunt quamplura alia indicantia manifestè finem, & effectum iustificationis esse ordinare, ac disponere hominem ad operationes similes Diuinis, quoad bonitatem, ac sanctitatem. Igitur gratia habitualis, quæ est præcipuum donum Dei, & cæterorum omnium donorum prima radix, atque origo, non alia de causa dicitur consortium, & participatio diuinæ naturæ, quàm quia est imitatrix morum diuinorum, atque imago perfecta diuinæ sanctitatis, quantum humanæ naturæ fragili adhuc, & peccatrici inesse potest. Id quod confirmabitur magis ex his, quæ dicentur duplici quæstione sequenti.

Ad 1. Participatio diuinæ naturæ sumptæ physicè, & metaphysicè est communis omni enti creato, non tamen participatio eiusdem ethicè, seu moraliter

sumptæ. Hoc autem secundo modo adscribitur specialiter gratiæ habituali cum perfectione peculiari, quæ nulli alij rei conuenit.

Ad 2. Gratia, quæ iustificat viatores, est perfecta participatio diuinæ sanctitatis, quia ex sua natura subiicit regulis honestatis omnes vires animæ, iuxta illud 5. ad Rom. 22. *Vi sicut regnavit peccatum in mortem: & ita gratia regnet per iustitiam in vitam æternam.* Verùm quoniam in vitam ipsam æternam perducatur, non potest obtinere plenum vndequaque exercitium huius suæ dominantis perfectionis, propter rebellionem appetitus, & defectum perfectæ cognitionis Dei, qua proinde accedente, & illa recedente inerit gratiæ similitudo cum sanctitate, & natura diuina intrinsecè, & extrinsecè completa etiam in actu secundo. Inquam verò in actu secundo; quia in actu primo, & per modum naturæ, ac primæ radices etiam pro hoc statu conuenit illi perfectio similitudinis cum Deo, quatenus ei debetur, vt talis rebellio aliquando cesset, & accedat visio Dei immediata; atque vtrumque hoc tantum bonum vi sua connaturaliter inducit pro tempore, atque interim disponit ad illud perfectissimè.

Ad 3. Non solum per prædicata illa physica differt Deus ab omnibus rebus creatis, sed etiam per moralem perfectionem, & sanctitatem. Vnde gratia, per specialem sub hoc conceptu participationem diuinitatis potest differre, & sufficienter differt à quolibet alio ente.

Ad 4. Ostensum est alibi multiplici ratione, iterumque ostendetur in quæstionibus de Deo, repugnare substantiam purè creatam, cui sint connaturalia dona, quæ sunt supernaturalia respectu hominum atque Angelorum. Vt verò nullum aliud eam in rem argumentum suppeteret, hoc vnum sufficeret, quod reuelatum est per hæc dona, nos effici consortes diuinæ naturæ. Hoc enim perperam diceretur, si alia esset possibilis natura substantialis, cuius per eadem redderemur consortes, non secus atque per calorem reddimur consortes naturæ igneæ, & sic de similibus. Cum enim participatio naturæ diuinæ sit communis rebus omnibus creatis, quæ videlicet omnes sunt entia participata, de iis solis potest dici absolute, & tanquam quid speciale, ac præcellens, quod sint participationes diuinæ naturæ, quæ habent participationem eius nulli alij rei conuenientem, inque nulla alia substantia præcontentam. Negatur igitur assumptum objectionis, vel propter absurditatem solam sequela, quam ipsa inde deducit.

Ad 5. Probabile est, lumen gloriæ esse habitum absolute perfectiorem, quàm sit gratia habitualis propter maiorem participationem naturæ diuinæ, sumpta natura metaphysicè pro essentia. Cæterum id non tollit, quominus gratia habitualis sit maior participatio naturæ diuinæ, sumpta natura ethicè, & moraliter pro dispositione, & inclinatione ad operationes honestas, id est pro sanctitate. Quia lumen gloriæ disponit immediatè ad solam operationem intellectus, cum gratia disponat ad operationes honestas, quæ sunt propriæ voluntatis. Non igitur est communis lumini gloriæ, & multo minus præeminet in ipso ea peculiaris participatio diuinæ naturæ, quæ specialiter attributa est gratiæ habituali. Quod attinet ad vniuersum hypostatice, ostensum est quæst. 25. de Incarnatione, eam non esse formam sanctificantem, vt quod, sed tantum, vt quo; neque secundum se præcisè præeminere gratiæ habituali, sed tantum in concreto, provt includit ipsam diuinitatis secundum se perfectionem, de qua non est controuersia, nec comparatio. Quod additur de gratia sanctificante perfectiori, quàm quæ de facto datur, refertur in iisdem illis quæstionibus de Deo. Ibi enim ostendetur

tur, nec lumen gloriæ, nec visionem beatam, nec dona gratiæ habitualia, aut actualia viatorum propria, præstantiora secundum speciem vlla esse posse, etiam de potentia Dei absoluta, quàm quæ de facto collata sunt Christo Domino, & cæteris propter merita ipsius.

QVÆSTIO III.

Vtrum amicitia cum Deo, filiatio Dei adoptiua, & hæreditas vitæ æterna sint proprietates connaturales gratiæ habitualis?

IDENTVR non esse. 1. Quia, cui inest aliqua forma, necessariò insunt proprietates talis formæ. Non autem insunt necessariò amicitia cum Deo; filiatio eius adoptiua, & hæreditas, cui inest gratia habitualis. Quia supposita gratia habituali in homine, adhuc Deus est liber ad effectum amicabilem, paternum, & communicatiuum iuris hæreditarij, concipiendum, aut suspendendum, prout liberet. Nam gratia habitualis non solum habet ex suo conceptu primario, vt subiectum, cui inest, reddat particeps naturæ diuinæ, prout dictum est in quæstione præcedenti. Participatio autem naturæ diuinæ non necessitat Deum ad eum affectum erga participantem. Homo enim participat multo magis naturam alterius hominis, & Angelus Angeli per suam quilibet essentiam, quàm vterque naturam Dei per gratiam; & tamen homo homini, & Angelus Angelo liberè fit, vel non fit amicus, prout liber, non obstante ea maiori participatione, ac similitudine naturæ; Eademque est ratio de filiatione, & iure hæreditarij respectu hominis. Ergo multò magis est liber Deus ad similes affectus ex suppositione gratiæ habitualis.

2. Participatio diuinæ naturæ est quid physicum, & communicatur per voluntatem diuinam in genere causæ efficientis: amicitia verò, filiatio, & ius hæreditarium, sunt quid intentionale, ac morale, & habentur per voluntatem diuinam in genere causæ formalis. Amicus enim fit vnusquisque respectu alterius formaliter per amorem mutuum; & filius, atque hæres adoptiuus per voluntatem adoptantis. Prædicata autem intentionalia, ac moralia, & formaliter constituta per voluntatem diuinam, non possunt esse proprietates formæ physicæ, & precedentis efficienter à voluntate diuina. Quia proprietates cuiusque rei sunt eiusdem rationis cum ipsa, vt pote vel indistinctæ realiter ab eadem, vel ab eadem procedentes per naturalem resultantiam.

3. Proprietates, quæ maximè, ac simpliciter tales sunt, & dicuntur proprietates quarto modo, non possunt reperiri absque ea entitate, cuius proprietates sunt. Amicitia autem cum Deo, filiatio eius, & hæreditas dari possunt absque gratia habituali. Nempe Deus sua sola voluntate amicabiliter diligere, atque in sui filiationis, & hæreditatis vocare potest, quem volet, quin aliquid physicè inhærens illi infundat. Præstant enim sibi inuicem hæc homines sola voluntate absque mutatione physica dilecti, & adoptati. Habet verò maiorem ad omnia sufficientiam voluntas diuina per se solam. Et præterea Conc. Francoford. in epist. ad Episcopos Hispaniæ, col. 16. tradit modum adoptandi communem Deo, & hominibus, absque vilo inter eos discrimine. Ponit enim vnuer-

R.P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

salem adoptionis definitionem huiusmodi: *Quid est adoptio, nisi charitatis copulatio, qua Pater adoptione sibi copulat, quem per generationem habet? ergo adoptio tam à Deo, quàm ab homine, non indistincta à gratia habituali adoptio, & filiatio homini, respectu Dei.*

Art. 1. Resp. tria hæc prædicata amicitia cum Deo, filiationis, & hæreditatis Dei sunt in primis conuertibilia cum gratia habituali, & iustificatione, atque realiter indistincta ab eadem. De amicitia, & hæreditate, in qua includitur filiatio, constat ex Trident. sess. 6. cap. 7. vbi, præmissa definitione iustificationis, subdit immediatè: *unde homo ex iniusto fit iustus, & ex inimico amicus, vt sit hæres secundum spem vitæ æternæ.* Indidem præterea constat distinctè de filiatione, dum dicitur cap. 2. *Christum Dominum venisse, vt omnes adoptionem filiorum reciperent*, cum ex Euangelio notissimum sit, venisse in remedium peccati, vtque omnes iustificarentur. Verùm est multò clarius, pro ea conuertibilitate, ac identitate, inter gratiam iustificantem, & filiationem adoptiuam Dei, quod habetur ibidem cap. 3. *nisi in Christo renascerentur, nunquam iustificarentur, cum ea renascentiâ per meritum passionis eius, gratia qua iusti fiunt, illis tribuatur.* Manifestum nimirum est, renasci, & readoptari; renascentiam, & readoptionem sola voce, & modo significandi inter se differre.

Art. 2. Dictum præterea est, gratiam sanctificantem esse perfectam, ac vnuerisalem participationem naturæ, seu sanctitatis diuinæ. Repugnat autem Deum communicare alicui hoc tantum, ac tale bonum, vt sit ita particeps naturæ suæ, quin eum maxima, adeoque amicabili dilectione prolequatur, eundemque constituat dilectorem sui; cum diligere amicabiliter nihil sit aliud, quàm velle maximum bonum dilecto; & maximum bonum substantiæ rationalis creatæ consistat in adhesionem ad Deum, per dilectionem perfectam ipsius; vt dictum est supra ex Augustino, & docet D. Thom. 3. contra gent. c. 15. 1. Ergo perfecta participatio naturæ diuinæ est indistincta à mutua dilectione amicabili perfecta, adeoque à perfecta amicitia inter Deum, & hominem participem naturæ ipsius.

Art. 3. Iam verò filiationem adoptiuam hominis respectu Dei esse indistinctam ab ea perfectione amicitia cum Deo, colligitur ex testimonio nuper indicato Concilij Francofordiensis, in quo dicitur adoptionem nihil esse aliud, quàm charitatis copulationem. Hæc enim charitativa copulatio necessariò est eiusdem rationis ex parte Dei erga omnes puras creaturas sibi charitatiuè coniunctas. Quia erga omnes est ex eodem motiuo adæquato, & omnibus, quatenus charitatiuè dilectis vult bona eiusdem speciei. Quare si quidem aliqua charitativa coniunctio Dei est adoptio in filium Dei, vt statuitur ibidem à Concilio, omnis vtique charitativa coniunctio Dei est adoptio in filium Dei, nisi præsupponatur esse filius Dei naturalis, qui charitatiuè ipsi copulatur.

Art. 4. Idem rursus colligitur, quia licet homo hominem possit charitatiuè, & amicabiliter diligere, quin velit impertiri illi ius hæreditarium in bona sua, Deus tamen separationem istam facere nequaquam potest. De conceptu namque amoris amicitia est; vt velit amicum esse felicem. Potest autem vnus homo esse felix, quin potiarur hæreditate alterius hominis, ac proinde potest amicabiliter diligi ab homine, quin constituatur eius hæres. At nemo potest esse felix, quin potiarur hæreditate Dei, ac proinde non potest amicabiliter diligi à Deo, quin constituatur eius hæres. Ergo quem Deus amat amicabiliter, eo ipso amore constituit necessariò suum hæredem,

Q 9 3